

# ZGODNJA DANICA.

## KATOLIŠK CERKVEN LIST.

»Danica« izhaja vsak petek na celi poli in velja po pošti za celo leto 7 kron, za pol leta 3 krone 50 vinarjev, za četrto leta 2 kroni. V tiskarni sprejemana za celo leto 6 kron, za  $\frac{1}{2}$  leta 3 krone, za  $\frac{1}{4}$  leta 1 krono 50 vin., ako bi bil petek praznik, izide »Danica« dan poprej.

Tečaj LIII.

V Ljubljani, 19. januarja 1900

List 3.

### P. n. gospodom učiteljem v preudarek.

II.

Ker se zadnji čas še celo v strokovnih listih širijo o šoli popolnoma napačni nauki, sem dolžan posebno p. n. gg. učitelje na to opozoriti. V ta namen hočem prav na kratko dotične cerkvene nauke razviti, da v njihovi luči more vsakdo, ki je dobre volje in veren kristijan, razlikovati pravo od pogrešnega, dobro zrno od slabih plev.

I.

Otrok se mora vzgajati in vzgojiti. Paziti se mora na njegovo telo, da lepo raste in zdravo ostane: še bolj pa se mora paziti na njegovo dušo, da se dušne moči ne zamore, ampak razvijajo. Vzgoja naj otroka usposobi za vse naloge njegovega življenja. Tu je treba na dvoje paziti.

Najpoprej je treba paziti na vsesplošno nalogo vseh ljudi, na zadnji namen, katerega nam je postavil naš Stvarnik. Ta namen moramo doseči, moramo ga torej vedno pred očmi imeti, vse svoje življenje moramo po njem uravnati. Ta zadnji namen pa, ki odločuje pravec vsemu življenju, ni samo naraven, ampak nadnaraven, kakor nam spričuje sama zgodovina in, delo Božjega razodetja.

Zraven tega pa je treba paziti tudi na posebno nalogo našo v življenju, na naš poklic, katerega moramo tako vršiti, da nikoli ne opustimo poti do zadnjega našega namena, marveč se mu vedno bolj približujemo. Ker, kaj bi nam koristili kratki dnevi življenja, ko bi zgrešili zadnji, večni namen.

Na to dvoje mora vzgoja paziti, drugače bi bila pomanjkljiva.

Kdo pa je dolžan vzgajati? Stariši. Oni so otroku dali življenje; zato mu morajo tudi dobro življenje priskrbeti. Negovati morajo njegovo telo, razvijati mu vse dušne moči; vzgajati morajo otroka za večnost, skrbeti pa morajo tudi za pošten časen poklic njegov. To je naravna njihova pravica in dolžnost, nikdo jim te pravice vzeti, jih od te dolžnosti odvezati ne more. Tako vzgojo pa sme tudi otrok po naravni pravici od starišev pričakovati, da, zahtevati.

Kaj pa, ako stariši osebno ne morejo poskrbeti za tako vsestransko, časnost in večnost obsegajočo vzgojo svojih otrok? Kaj, ako nimajo časa, ako nimajo znanja? Morajo si poskrbeti namestnikov, ki bodo spopolnili, česar sami ne morejo. Ker si pa poedini učiteljev preskrbeti ne morejo, naj se združijo in naj si skupno poiščejo učitelja, ki jih bo namestoval pri otrocih. Tako nastane šola in v šoli učitelj.

Kako vzvišen je torej poklic učiteljev! Stariši so otroku prvi za Bogom, učitelj pa otroku nadomestuje stariše. Učitelj naj torej v ljudski šoli izpolnjuje dolžnost starišev, on naj otroku razvija telesne in dušne moči, on naj ga pripravlja za časni poklic, pripravlja za večni namen, on naj vso dušo otrokovo tako vzgoji, da se bo ozirala z vsemi svojimi močmi vedno proti večnemu namenu.

In ta večni namen, oh, kako je velikansk! Ali ni sam Sin Božji prišel na svet, nas podučiti in za nas umreti, da nam ga omogoči? Vzgojitelj pa ima prav to doseči, da delo samega Božjega

Sina ne bo za otroka zastonj, vzgojitelj je sodelalec samega Boga!

### III.

Iz tega vidimo, da vzgoja ni mogoča brez vere, brez verskih nauk in verskega življenja. Nadnaravno življenje vloženo v otroka pri sv. krstu, mora se skladno razvijati s celotnim naravnim življenjem, da, mora ga popolnoma prešinjevati, tako, da otrok vse svoje življenje uravnava v duhu verskih nauk in verskih zahtev: recimo kar naravnost, vzgoja mora gledati na to, da otrok krščanski živi. Ako vzgojitelj tega ne namerava, je vzgajanje pomanjkljivo in sicer pomanjkljivo v bistveni in najvažnejši točki. Kaj bi otroku pomagalo zdravo telo, kaj vse raznovrstno znanje, ko bi se ne priučil krščanskemu mišljenju in življenju, ko bi se ne priučil vedno gledati v večnost, in življenje tako uravnati, da večnosti ne izgubi.

Tako vzgajati so dolžni naši krščanski stariši, in prav tako tudi njihovi namestniki: krščanski učitelji. Ko bi učitelji to važnejšo stran vzgoje zanemarjali, bi se pregrešili proti starišem in proti otrokom, pregrešili proti Bogu in Jezusu, prevzvišeno nalogo svojo ponižali bi neizrečeno, vzeli ji najdivnejši sijaj.

Komu pa je poverjeno delo odrešenja? Komu je Jezus izročil večne resnice, da jih nepokvarjene ohrani in oznanjuje? Komu svoje z življenjem, trpljenjem in smrtjo pridobljene milosti, da jih deli? komu svojo oblast, da v Njegovem imenu vodi vse narode po potu k večnemu življenju? Ali ne svoji sveti cerkvi? Da, sv. Petru in apostolom je naročil: „Meni je dana vsa oblast v nebesih in na zemlji: pojdite torej in učite vse narode . . .!“

Cerkev Jezusova, to je ona cerkev, kateri so na čelu papež in z njim združeni škofje kot pravni nasledniki svetega Petra in apostolov, je to svojo od Jezusa ji naloženo dolžnost vedno vestno, navdušeno in požrtvovalno vršila. Njeni blagovestniki so šli med vse narode in še sedaj hodijo s križem v eni, s knjigo v drugi roki. Ona uči in vzgaja narode, ona uči in vzgaja roditelje in učitelje, po njih pa uči in vzgaja njihove otroke. Njeno delovanje, njen upliv mora segati na vse strani, segati v vsako hišo, segati v vsako ljudsko šolo; nje duh mora vse življenje osebno in vzgojno prešinjevati: to pravico ji je podelil Jezus Kristus, s pravico ji pa tudi naložil dotično dolžnost.

Iz tega pa kar naravno sledi, da kakor v družini, tako mora tudi v šoli cerkev imeti prav

poseben upliv in sicer na vse šolsko delovanje; mogoče ji mora biti dobiti si prepričanje, da se v šoli dela in vzgaja v njenem duhu, točno po naukih Jezusovih: mogoče ji mora biti dobiti si prepričanje, da vsa vzgoja namerava otroke pripeljati k Bogu, k Jezusu, srce njihovo nagniti na krščansko življenje, napolniti s krščanskim duhom. Zato mora vedeti, kake so knjige, kaki učitelji, kako oni vzgajajo: mora vedeti, da se v šoli ne ruši, kar je ona sezidala po stariših, ne ruši delo Jezusovega odrešenja.

To so splošna načela. Kako bo pa cerkev konkretno to od Boga ji dano nalogo izvrševala? Mora se s posvetno vlado dogovoriti in z njo odločiti tak način, da se ji pravica ne prikrati. Cerkev rada odjenjuje; bistvenih pravic ne more izdati, odjenja pa do najskerajnejših mej. Poglejmo, s čim se je pri nas cerkev zadovoljila. Za Avstrijo je pred šolskim zakonom z dne 25. maja 1868, 26. marca, 14. maja 1869 veljal konkordat, kjer se je glasila točka V.: „Ves poduk katoliških otrok bo v vseh šolah javnih in zasebnih skladen z naukom katoliške vere; škofje bodo pa po sebi lastni pastirski dolžnosti in nalogi vodili versko vzgojo otrok v vseh javnih in zasebnih šolah in bodo marljivo pazili, da se v noben učni predmet ne vrine kaj tacega, kar bi se protivilo katoliški veri in nravnemu življenju“: točka VIII. pa tako-le: „Vsi učitelji v šolah za katoličane bodo pod cerkvenim nadzorstvom. Nadzornike cerkvene pokrajine bo Njegovo veličanstvo po predlogu škofov imenovalo . . . Vera in nravnost pozvanega učitelja mora biti neomadeževana; kdor bi s prave poti zabredel, se bo odstavil.“

S temi od papeža in cesarja potrjenimi določbami se je bistveno in naravno pravo cerkve priznalo in zavarovalo. — Ne gre se torej tu za kako gospodstvo in hlapčevanje, ampak za mesto, katero šola kot taka po svoji naravi zavzema. Kakor vsako drevo in vsaka bilka najlepše raste, cvete in sad rodi, ako je v zemlji in v obnebu njeni naravi prikladnem, drugače pa gine, tako tudi šola. Ako se odtrga iz mesta nji po naravi in nalogi odločenega, mora škodo trpeti in to ravno gledé prve njene naloge, namreč gledé krščanske vzgoje.

Ne gre se za kako gospodovanje, če tudi cerkev hoče imeti nekako nadzorstvo nad vzgojitelji. O saj vsa šolska vzgoja zavisi od vzgojiteljeve osebe, zato mora cerkev imeti poroštvo, da so v katoliški šoli res katoliški nraveni možje. Ker kako bi mogel katoliške stariše pri vzgoji njihovih katoliških otrok nadomestovati mož nekatoliškega prepričanja in slabega življenja?

## IV.

Pa tudi država se mora za šolo zanimati, akoravno šola ni državni zavod. Dolžna je skrbeti za splošno blagostanje, more tudi zahtevati, da si vsak podložnik osvoji vsaj toliko znanja, kolikor je za stopinjo časovne kulture in za obstanek poedinea potrebno; zato more določiti ono najnižjo mero znanja, do katere mora vsakdo priti; prisiliti more stariše, da za to poskrbé in sicer, ako drugače ni mogoče, po šolah. Iz tega sledi, da ima tudi država pravico do šole, da tudi ona more v šole poseči, v kolikor je potreba, da se prepriča, če se v šoli to doseže, kar ona spozna, da je res potrebno. Ne sme pa država cerkvi kratiti njenih pravic, ampak o mejah vpliva se z njo lepo sporazumeti.

Presegala bi pa država svoje pravice, ko bi „sebi prisvajala vrhovno vodstvo in nadzorstvo nad vsem podučevanjem in vzgajanjem pripustivši cerkvi samo oskrbovanje, vodstvo in neposredno nadzorstvo verskega podučevanja in verskih vaj, iz vsega družega podučevanja bi pa popolnoma odstranila vpliv cerkve“; zagrešila bi država proti cerkvi, „ko bi učitelje katerekoli veroizpovedi nameščavala na katoliških šolah in ko bi vpeljavala knjige, ki jih cerkev ni odobrila.“ Tako odločuje šolski zakon za Avstrijo z dne 25. maja 1868, ki je torej načelno cerkvi protiven in ji krati od Jezusa podeljene pravice. Zato so se proti temu zakonu izrekli sv. Oče in tudi avstrijski škofje, zato dobri katoličani želé, da se popravi in prenaredi.

## V.

Sedaj se pa lahko vidi, zakaj in v koliko nove šole ne odobrava cerkev in vsakdo, kdor ve, kaj je cerkev, ter ji je zvesto udan.

Drago nam je, da je v zadnjih letih šola v marsičem lepo napredovala, posebno v učni metodi; drago nam je, da more nova šola napredek posebno v mehaniki in tehniki za se uporabiti, in si toliko izvrstnih učil pripraviti, da se otrokom poduk res olajšava in razum laglje razvija; drago nam je, da se tudi učitelji skrbneje za prevzvišeni svoj poklic pripravljajo in prav želimo jim ne le dostojnega ugleda, ampak tudi sredstev, da morejo brez skrbi za vsakdanji kruh le poklicu svojemu živeti; drago nam je, ako se učitelji združujejo in združeni pospešuje vse, kar zadeva vzvišeni stan njihov.

Drago nam pa ni, ako učitelji nočejo priznati pravic, katere ima cerkev do šole in novo

šolo najbolj proslavljajo prav zato, ker je ona cerkvi krivična; drago nam pa ni, ako učitelji sami hočejo šolo popolnoma odtegniti vplivu cerkve Jezusove zahtevajoči svobodno šolo, podobni sinu, ki noče nad seboj priznati naravnih pravic očeta in matere, ampak hoče svobodo brez njih in proti njim; drago nam ni, ako iščejo svoje časti in ugleda v tem osvobojenju od cerkve, v neki napetosti do duhovskega stanu, v nekem begu od cerkvenih opravil; drago nam ni, ako se čuje, da marsikateri učitelji širijo med ljudstvom ono pogubno svobodomiselnost, ki v svojem jedru ni nič družega, kakor odpor proti gospodstvu samega Boga; drago nam ni, ako ta vzgojni nalogi, zato pa tudi šoli sami pogubni duh preveva strokovne učiteljske liste, ter se po listih prenaša in vsaja v srca učiteljev, vzgojiteljev samih.

## VI.

Povedal sem odkritosrčno, kaj misli Jezusova cerkev o vzgoji in šoli, kaj mora torej tudi vsak dober katoličan misliti; povedal sem, kaj je v današnjem gibanju učiteljskem zdravega in pohvalnega, kaj pa nezdravega in škodljivega: da to storim, velevala mi je moja pastirska dolžnost, velevala ona ljubezen, katera mi plamti v srcu do šole in do naših učiteljev, ki v tej šoli namesto katoliških starišev vzgajajo njihove katoliške otroke.

Dodam samo še to le. Načelnih vprašanj ne bodo rešili ne gg. učitelji, ne gg. duhovni, rešila se bodo na višjih merodajnih mestih. Daj pa Bog, da bi duhovni in učitelji složno vzgojevali otroke naših katoliških starišev. Naj učitelji priznajo cerkev Jezusovo in vseobsežne njene naloge, naj ji bodo vdani in verni otroci, pa naj zato tudi spoštujejo duhovne, po katerih cerkev nalogo svojo izvršuje; naj ne zamerijo duhovnu, ako se kaj spozabi, ako je morebiti bolj nesrečnega temperamenta, pa je prehitro užaljen. Pa tudi gg. duhovni naj radi priznajo to, kar je tudi v novi šoli res dobrega, naj sočutno spremljajo dobro prizadevanje učiteljev, naj jim pomagajo in jim bodo prijazni tudi tedaj, ko bi kak učitelj kaj pogršil ali morda poln krivih idej preziral duhovna in bi mu mrzila odvisnost od cerkve; naj gg. duhovni kar mogoče potrpe in dolžnosti svoje mirno in točno spolnjujejo; s tem bodo vsaj pri onih učiteljih, ki so sicer dobre volje, ali so se tekom svojih študij navzeli marsikaj krivih nazorov in raznih predsodkov, mnogo dosegli in pomagali jim otresti se napačnega duha, ter postaviti se na ono mesto, katero je odločeno šoli in vzgojiteljem po pravu Božjem in naravnem.

Z angeli pri betlehemskih pastircih pojem in želim tudi jaz: „Slava Bogu na višavah in mir ljudem na zemlji, ki so dobre volje!“

V Ljubljani na dan svetega Evzebij, škofa, 16. decembra 1899.

† **Anton Bonaventura,**  
škof.

## Ugovori in odgovori.

Francosko napisal Abbé de Ségur.

(Dalje)

### II.

Saj Boga ni!

Odgovor: Ali veš to za gotovo, da ni Boga?

Kdo pa je ustvaril nebo in zemljo, sonce, luno in zvezde, človeka, svet? Ali se je vse to naredilo samo od sebe? Ako bi ti kdo pokazal hišo in bi trdil, da se je sama sostavila, kaj bi ti rekel o takem človeku? Ali pa, ko bi kdo samo trdil, da je kaj takega mogoče, kaj bi ti mislil o njem? Kaj ne, mislil bi, da se iz tebe norčuje ali pa da sam nori. Če še jedna hiša ne more nastati sama od sebe, koliko manj morejo same od sebe nastati stvari, kojih je stvarstvo napolnjeno?

Ni Boga!

Kdo pa je to rekel? Gotovo kdo onih zaslepljenec, ki seveda ljubega Boga še nikdar niso videli, a iz tega sklepajo, da ni Boga. Ali res ni nikakih drugih bitij, nego onih, katere vidimo, slišimo, duhamo, tipamo? Ali tvoja misel, ali bolje rečeno tvoja duša, ki misli, v resnici ne biva? Gotovo biva, o njenem bivanju si tako trdno in odločno prepričan, da ti ne more noben človek na svetu protivnega dokazati. In vendar — ali si kdaj svojo misel, svojo dušo, ki v tebi misli, videl, slišal ali potipal?

Vidiš torej, kako ti je smešno govorjenje: „Ni Boga, ker Ga ne vidim.“

Bog je čist duh t. j. bitje, katerega ne moremo zaznati s čuti svojega telesa, bitje, katerega moremo spoznati le z dušnimi silami.

Tudi naša duša je duh. Bog jo je ustvaril po svoji podobi.

Pripoveduje se: V prejšnjem stoletju, ko je bilo brezverje na dnevnem redu, je sedel duhovit mož pri obedu z nekaterimi laži-modrijani. Govorili so o Bogu in tajili Njegovo bivanje. Oni gospod je melčal. Končno ga vprašajo: kako on misli. Uprav tačas je ura bila. Tu pokaže s prstom na uro ter mirno in duhovito odgovori: „Čim bolj premišlujem, tem bolj mi je jasno, da ta le ura ni sama od sebe, ampak jo je moral kak urar narediti.“ — Kaj so gospodje odgovorili, ne vemo, vsekako jim je bilo težavno izkopati se iz te zadrege.

Prav tako se pripoveduje, kako je uka duhovita gospa odgovorila razupitemu modrijanu Voltairu o ve šole. Trdil se je namreč na vse pretege, da bi jo pridobil za svoje brezverske nazore. Toda zastoj! Slednjič jezen radi tolike trdovratnosti pravi: „Vender ne bi bil nikdar mislil, da sem jaz edin v društvu pametnih ljudi, ki ne ve-

rujem na Boga.“ „O nikakor ne, vi niste edin, dragi gospod,“ rečegospa, „glejte, moji konji, moj psiček, moja mačka vživajo danes vsi te časti; a razloček je pa pri živali ta, da se ne baha s čim takim, kot se danes bahate Vi.“

Ali veš, dragi prijatelj, kaj pomenjajo brezmi-selne besede: „Ni Boga?“ Razjasnim ti je. To se pravi: „Jaz sem hudoben človek in bi rad, da ne bi bilo Boga, ker se ga bojim.“

### III.

Smrt — in potem vsemu konec!

Odgovor:\*) Da, pri psih mačkah, oslih, vrabcih i. dr. A ponižen si pa res, če se prištevaš k tej družbi.

1) Ti si človek, dragi prijatelj, in ne žival — in med človekom in živaljo je velik razloček. Človek ima dušo, ki more premišljevati, ki hoče nраво ali ne nраво, — in ta duša je neumrljiva. Žival pa nima duše in mora popolnoma poginiti. Duša dela človeka človeka, duša je ono bitje v nas, ki misli, ki nas vabi, da spoznamo resnico in delamo dobro. V tem se razločujemo od živine. Sedaj tudi veš, zakaj žalimo svojega bližnjega, če mu pravimo, „da je živina, da je pes, da je osel“ i. dr. S takimi psovskami označujemo, da ga ne priznavamo za človeka.

Če kdo pravi: „Ko umrjem, je vsega konec,“ je isto, kot da bi rekel: „Jaz sem živina, jaz sem osel.“ Premišluj stvar natančnejše, kaka žvina bi bil tak človek? Slabši bi bil nego pes, zakaj pes teče hitreje, vidi bolje, spi mirnejše, ima ostrejši vonj i. dr., veliko slabši bi bil nego mačka, zakaj mačka vidi tudi po noči in jej ni skrbeti niti za obleko niti za obuvalo i. dr. Kratko, kdor pravi: „S smrtjo je vsega konec“, pravi ob enem: „Jaz sem najnižja žival na svetu.“ No, če te veseli tako govoriti, le govori o samem sebi; toda oprosti, mi se smatramo za kaj višjega, mi odločno izjavljamo, da smo ljudje,

2) Pomisli vendar, kaj bi bilo iz sveta, ko bi bila tvoja trditev opravičena? Ves svet ne bi bil nič drugega, nego velika razbojniška jama. Pravica in krivica, krepost in pregreha bile bi le prazne neumnosti, da, bile bi grda laž. Tatvina bila bi isto, kar poštenost, prešestvo isto, kar čistost, ubojstvo isto, kar dobrota, očetomor isto, kar sinovska ljubezen.

Seveda, če se mi ni po smrti ničesar bati in sem na tem svetu dovolj oprezen in previden, zakaj ne bi kradel, ne moril, ako imam od tega velike koristi? zakaj ne bi živel kolikor mogoče razkošno? zakaj naj bi krotil svoje strasti? zakaj naj ne bi grešil na skrivnem in delal različne krivice? saj se nimam ničesar več bati. In moja vest? — ha ta je grda lažnjivka; pripravim jo že do tega, da umolkne. Samo enega se bojim — namreč orožnika. Za me in za vsakega pametnega poštenjaka je le ena pravica, namreč: „paziti, da me orožnik ali gosposka ne zasači,“ in le ena krivica, in sicer, če me zgrabijo. Če sem premeteno ukral, potem lahko mirno uživam ukradeno blago in svet me bode

\*) Tu v tem spisu navaja učeni pisatelj le nekaj jasnih negativnih dokazov za nesmrtnost človeške duše, dočim je popolnoma opustil pozitivnih, filozofičnih izvajanj, ker ni hotel pisati preučene razprave.

poleg tega še imenoval. In kadar umrjem, povrnem se — v nič in edina razlika med menoj in žrtvami mojih hudobij je ta, da bodem imel sijajen pogreb.

Tedaj, dragi moj prijatelj, če bi ti kdo kaj takega govoril, bi mu li ti odgovarjal? Bržkone bi si mislil: „Revežu se je zmešalo, nori. Treba ga je peljati v nerišnico. To je nevarna zverina. Kdor ima take nazore, je vsega zmožen.“

In ko bi res grobarjeva lopata naredila konec našemu bivanju, potem bi imel v vsakem oziru pravo oni človek, katerega ti po vsej pravici smatraš norcem. Ako res ni po smrti nikakega življenja, potem ne morem pojmiti, v čem bi bil sv. Vincencij Pavlanski večji nego Voltaire in Robespierre!

Pravica in krivica sta potem le prazni besedi. „Po sadju spoznaš drevo“, uči zdrav razum in evangelij sv. Luke poglavje 6, vrsta 44. Iz teh groznih zaključkov presodi, kakovo je načelo. — Potem pa se ne drzni govoriti: „Kadar je človek mrtev, potem je vsega konec.“ Kaj to pomenja, sedaj dobro vemo.

3) Ako po sadju spoznaš drevo, potem je tudi lahko presodiš po ljudeh, ki so je vsadili in ki je goje — in prišel bodeš do istega zaključka.

Prosim te, kaki so pa ti ljudje, ki trdijo, „s smrtjo je vsega konec“, „ni Boga“, „ni duše“, „ni prihodnjega življenja?“ Pokaži mi le enega poštenega družinskega očeta, le enega zvestega zakonskega moža, le eno zvesto zakonsko ženo ali sploh kakega rednega, spoštovanega, krepotnega človeka, ki bi učil takih nauk?

Ne, ne, le pokvarjenost more človeku v glavo vteptati taka načela. Ako ga sili pregrešno življenje, da se boji božje pravice, ako ga prevladujejo najgrše strasti, le tedaj se oklene takih načel, ker misli, da bode z njimi udušil nemirno vest, dalje, da bode tako premočil javno menenje ter dosegel, da bi drugi milejše o njem sodili. In ko trobi v svet te svoje nazore (ta odurni materializem), češ, da je do njih prišel le po dolgem razmišljanju, upa, da jih bodo mnogo pritrdilo njegovemu nauku, — in to bi mu bilo neko poročstvo, — dalje upa, da si bode pridobil na svojo stran večino. (nesrečno večino, moj Bog!) ki bode odobraval njegovo razudanost, nesramnost, brezverstvo, lenobo in nered.

4) Toda veruj mi, moj prijatelj, ti brezverci niso uverjeni o tem, kar govore. To so le prazne besede.

Opazuj takega brezbožca kadar umira. Oj kako je spremenil svojo govorico! Ali je morebiti ta človek, predno je postal bolan, bolje proučil vero, temeljiteje mislil? Ne, ne, — smrt je pred durmi, pred Resnico je, koja ga bode kmalu obsodila. To je vse. Ne čista množica strasti je zbežala pred strašno lučjo te Resnice Vest, katero je dušil toliko časa, oglašal se sopet močnejše.

Tedaj ne zaničuje nič več duhovnika, ne norčuje se iz molitve, iz izpovedi, iz sv. obhajila, tedaj mu nebasa in pekli niso več bajke, kojih se plaše žene in otroci — ampak so nekaj več.\*)

\*) Seveda so tudi izjeme; vsi, ki so tajili prihodnje življenje, se niso pred smrtjo spreobrnil. Nevednost, izkvarjenost in topost, ki so le posledice gotovih strasti, neumno upanje, da še ozdravijo, a osobito trdovratna ošabnost so vzrok, da brezbožnik umrje, kakor je živel. Toda »izjema potrjuje pravilo« ali »ni pravila brez izjeme«; lahko trdimo, da bogotajci in tajilci nesmrtnosti niso nič drugega nego predrzni lažnjavci.

5.) Toda ne samo jaz zametavam ta načela, ampak zametava jih tudi vse človeštvo.

Ali je kje na svetu kak narod, ali je bil kedaj kak narod, ki bi ne bil veroval v prihodnje življenje? Naj navedem za dokaz spoštovanje, katero se je mrtvecem skazovalo na vseh krajih in ob vseh časih. Povsod in od nekdanj so spoštovali pokojnike, molili so in drugim priporočali, da naj molijo za umrlega očeta, za umrlo mater, za prijatelja, za otroka. Odkod ta vseposodna navada? Ali ni v nas neko neodoljivo čustvo nesmrtnosti, ki nas uči, da smrt ni nič drugega nego prehod v drugo življenje?

„Ne jokajte“, je rekel Bernard de Saint Pierre na smrtni postelji svoji ženi in svojim otrokom. „Oni del mene, ki vas ljubi, bode dalje živel. Le za trenotek se razstanemo, ne delajte meni in vam težavne te ločitve. Čutim, da zapuščam svet, a nikakor ne življenja.“

To je glas vesti, sladki in tolažljivi glas Resnice. To je ob enem krščanstva svečana beseda. Krščanstvo uči: „Sedanje življenje je le začasna izkušnja, katero bode Bog poplačal z vencem večnega blaženstva.“

Bog nas pozivlja in nas nagiba, da to blaženstvo zaslužimo s krepotmi in z zvestim spolnovanjem naših dolžnosti. Kadar kristijan konča svoje zemsko potovanje, tedaj polaga s polnim zaupanjem svojo dušo v božje roke; po čistem, svetem in mirnem življenju pride večnost največjega blaženstva.

Proč od nas, proč od naše lepe slovenske domovine pogubni materializem, ki bi nas oropal vzvišenih nad! Proč od nas, ve črne laži, ki ponižujete srce, ki vse uničujete, kar je dobrega, vse, kar je dostojnega in sladkega na zemlji! Proč od nas, neusmiljeni nauk, ki revežu, kateri toliko trpi in plaka, ki zatirani nedolžnosti nič drugega ne privošči — nego obup. Človeška vest vas odbija od sebe z zaničevanjem.

A. M.

(Dalje prihodnjič.)

## Rimsko.

Iz Rima. Otvoritev svetih vrat cerkve sv. Petra v Rimu. — Sveta vrata so odprta, napočilo je zopet sveto leto, čas milosti je tu. — Že na večer pred zadnjo adventno nedeljo oznanjalo je slovesno zvonjenje po vseh cerkvah vsemu Rimu, da se pripravlja nekaj posebnega. Drugo jutro, na vigilijo svetega dne, hitel je, kdor je mogel v prostrano vežo (atrium) cerkve sv. Petra, da bi bil prisoten pri redki slovesnosti! Petero velikih vrat vodi odtod v cerkev, a peta, zadnja na epistelski strani, so vedno zaprta ali prav za prav zazidana, le vsakih 25 let se po navadi slovesno otvorijo v znamenje, da se s tem začenja sveto leto. Zadnjič se je to zgodilo l. 1826 za Leona XII., o zadnjem velikem jubileju t. j. velikem svetem letu, katerega se i. Leon XIII. z velikim veseljem spominja v svojem letošnjem oznanilnem pismu. Leta 1850 in 1875. pa je bilo na dan pred Božičem vse tiho v širni veži cerkve sv. Petra: nikogar ni bilo, da bi bil s staro slovesnostjo oznanil ljudstvu veliki jubilej: dobri Pij IX., izgnanec v Gaeti, (1850) je tedaj mogel razpisati le malo sveto leto (in forma iubilaei) in tako tudi radi neugodnih ča-

sovnih razmer l. 1875. Leon XIII. pa je že o vnebohodu 1899 oznanil vsemu krščanskemu svetu veliko sv. leto, in danes, o vigiliji svetega dne, kakor je stara navada, pride otvoriti sveta vrata, da je slovesno prične. Okrog 1/2 12. ure se zopet oglase zvonovi po vseh cerkvah, veselo oznanjujoč prihod sv. leta in vabeč vsakega, naj se vdeleži njegovih dobrot.

Malo pred poldnem pride sam sv. oče v sikstinsko kapelo, kjer je izpostavljeno presv. Rešnje Telo; tu opravi adoracijo, zapoje *Veni Creator Spiritus* in gre potem s procesijo doli v vežo cerkve sv. Petra, kjer ga čaka svetna in redovna duhovščina rimska in polno ljudi, tujcev in domačinov. Naprej gredo v procesiji razni višji dostojanstveniki papeževega dvora in njegovi prelatje, nato pridejo po vrsti opati, škofje, nadškofje, patrijarhi, kardinali, vsi z mitrami na glavi in z gorečimi svečami v roki. Na zadnje se prikaže vrhu stopnic na vzvišeni nosilnici (*sella gestatoria*) sv. oče, v belem pluvijalu, z dragoceno mitro na glavi in z gorečo svečo poleg sebe. Tu zapoje srebrne trobente in veličastno se razlega njih čisti glas po širnem prostoru, oznanjujoč prihod tistega, ki je pravi namestnik Kristov na zemlji, tistega, kateremu je Krist izročil ključne nebeškega kraljestva, tistega, ki ima oblast v imenu Kristovem odpirati zakladnico nebeških milosti in ki hoče prav danes v posebni meri rabiti te oblasti.

Prišedši doli v vežo se vsede sv. oče na prestol, pripravljen poleg svetih vrat in pevci končajo *Veni Creator*. Nato spremljata dva kardinala-dijakona papeža k svetim vratom in tu mu veliki penitencijarij kardinal Serafin Vannutelli poda zlato kladivo — dar katoliškega episkopata celega sveta.

Sv. oče udari prvič na vrata rekoč:

*V: Aperite mihi portas iustitiae — Odprite mi vrata pravice.*

*R: Ingressus in ea confitebor Domino — In vstopil bom in slavil Gospoda.*

Pri drugem udarcu moli:

*V: Introibo in domum tuam, Domine — Vstopil bom v Tvojo hišo, Gospod.*

*R: Adorabo ad templum sanctum tuum in timore tuo — Molil Te bom v Tvojem svetem templju v strahu Tvojem.*

Pri tretjem udarcu prosi:

*V: Aperite portas, quoniam nobiscum est Deus — Odprite vrata, ker z nami je Bog.*

*R: Qui fecit virtutem in Israel — Ki je skazal svojo moč v Izraelu.*

V tem tem trenutku se spuste vrata, ki so bila že prej v to svrhu prežagana nizdolu in se odstranijo. Sv. oče poda zopet kladivo velikemu penitencijariju in se vrne k prestolu, kjer moli:

*V: Domine exaudi orationem meam — Gospod usliši mojo molitev.*

*R: Et clamor meus ad te veniat — In moj klic naj pride do Tebe.*

*V: Dominus vobiscum.*

*R: Et cum spiritu tuo.*

In nato molitev: *Actiones nostras, i. dr.*

Spovedniki cerkve sv. Petra umivajo potem stopnice in prag svetih vrat z gobami napojenimi z

blagoslovljeno vodo in pevci pojo med tem Ps. 99. *Jubilare Deo omnis terra i. dr.*

Nato moli zopet sv. oče:

*V: Haec est porta Domini — To so vrata Gospodova.*

*R: Iusti intrabunt in eam — Pravičniki pojdejo skoz-nja.*

*V: Domine exaudi orationem meam.*

*R: Et clamor meus ad te veniat.*

*V: Dominus vobiscum.*

*R: Et cum spiritu tuo.*

In molitev: *Deus qui per Moysen famulum tuum i. dr.*

Zmolivši stopi raz prestol in se napoti z mitro na glavi zopet k sv. vratom. Tu odloži mitro, vzame križ v desnico in v levico gorečo svečo ter zapoje *Te Deum* in pevci nadaljujejo. Po prvem odstavku prestopi sv. oče sam prvi prag sv. vrat in njemu slede kardinali, nadškofje, škofje, opati, prelatje, višji dostojanstveniki, verno ljudstvo — sveto leto se je začelo, dvajseti veliki jubilej je tu.

Prvi veliki jubilej je oznanil krščanskemu svetu papež Bonifacij VIII. l. 1300. Tega leta je namreč prišlo nenavadno veliko romarjev v Rim, ki so trdili, da se dobe vsakih sto let na božji poti v Rimu posebni odpustki. Istinitost tega menenja se sicer ni mogla dokazati, a papež je hotel poplačati gorečnost vernikov in je še bolj vzpodbuditi ter je v svoji apostolski oblasti ustanovil in določil, da dobi popolen odpustek vseh grehov in časnih kazni vsak, kdor se skesano spove, prejme sveto obhajilo in obišče groba sv. apostolov Petra in Pavla v Rimu. To je bilo prvo veliko sveto leto, ki naj bi se po določbi Bonifacija VIII. obhajalo znova vsakih sto let. A poznejši papeži so skrčili to dobo na 50. potem na 33 in nazadnje na 25 let (Pavel II. 19 apr. 1470). Cerkvam sv. Petra in Pavla, ki naj je Rimljani obiščejo 20krat, tujci pa 10krat, pridejali so še cerkvi sv. Ivana v Lateranu in Materje Božje Velike ter podelili vsem duhovnikom oblast odvezavati tudi od grehov pridržanih apostolski stolici.

Papeži so odpirali zakladnice božjega usmiljenja ter klicali k pokori in ljudstva so umela ta glas; v neštetihih trumah so vrela v Rim, da potolažijo jezo Božjo in zadobe obljubljeni milosti. Za Klementa VIII. leta 1600, (11. veliki jubilej) bilo je o Veliki noči 200 000 romarjev v Rimu, samo gostiče S. Trinita jih je sprejelo tekom leta 500 000 pod streho in vse leto so našteali okrog 3 milijone vseh božjepotnikov. Kristus sam pa je potrdil in blagoslovil delo svojih namestnikov na zemlji in mu vtisnil božji znak. Nenavadno velike milosti, ki je je usmiljenje Njegovo delilo prav ob časih sv. leta, spreobrnjenju grešnikov, krivovercev, nevernikov in ponovljenje in prosep verskega duha in življenja ob teh časih jasno pričajo, da je ta naredba prav posebno všeč Njegovemu božjemu Srcu. In v tem je poseben pomen sv. leta. Kardinal Belarmin piše o velikem sv. letu 1600. Ta jubilej prinaša toliko čudovitih spreobrnjenj, toliko in tako lepih pobožnih naprav, da se sme po vsi pravici imenovati sveto, Bogu všečno, bogato in ro-

dovitno leto." In o sv. letu 1725. priznava sam d'Alembert, da je potisnilo revolucijo za 20 let nazaj. Voltaire pa pravi: „Še en tak jubilej in konec je z našo filozofijo!"

Tako je bilo v preteklih stoletjih. In kaj je s sedanjim? Sv. leto ima še vedno isto božjo moč, sv. Cerkev še vedno isto vseobsežno ljubezen — a to stoletje je ni maralo, zavrglo jo je že dvakrat. Zavrglo je Boga malo da ne povsem, za vzvišene vzore duhovnega očeta narodov ni imelo smisla. Stavilo si je svoje malike, hitelo za svojimi vzori, hrepenelo po svojih višjih težnjah: svoboda, omika, napredek, blagostanje, — vsestranski, brez vseh maj in brez Boga! In konec? Gigantiška borba — zastoni, ne — v pogubo! Mesto domnevane sreče — socijalna propast. Potrto ječi končano stoletje ob potrlih nadah, ob grobu. Kje je rešitev? Le ena je, edina.

Glej, kraljevi starček s trojno krono na glavi ti ponuja roko, on je edin, ki te mora rešiti pogube. Skozj sveta vrata te vodi tje k nerazrušni skali Petrovi, kjer izvirajo neusahljive vode novega življenja. Kot drugi Mozes udari nanjo in obilneje in močnejše teče vir milosti, da prerodi, prenovi, preustvari vso stvar.

Danes, prvi dan svetega leta, stoji tu pred grobom Petrovim njegov naslednik in v ime svetih apostolov Petra in Pavla, v ime Jezusa Krista podeljuje apostolski blagoslov. „Urbi et Orbi": blagoslavlja ves svet. Da bi svet razumel ta blagoslov, da bi ga hotel sprejeti!

Blagoslov je končan in sv. oče se vrne, kakor je prišel v slovesnem sprevodu. Spremljajo ga pa pobožne prošnje in želje tisoč in tisoč vernih src, ki so danes zopet enkrat mogla čutiti, kaj se pravi biti katoličan!

I. J\*)

## Razgled po domovini

Iz Trsta, dne 1. jan. 1900. Te dni se je vršila v domači škofijski kapelici prav ganljiva slovesnost. Prečastni Andrija Marija Štrk — naš vladika — je bil navzoč, ko je g. župnik Budin krstil dva odrasla: mladeniča po priliki 25tih let in sestro mu kacij 15 let. A ne misli, ljubeznjivi bralec, da sta bila juda ali mohamedanca, ne, bila sta od katoliških starišev, toda oče ni dopustil, da bi ju krstili.

Prošle jeseni je umrl oče — bil je inženier — in otroka sta se začela pripravljati na krst in druge sv. zakramente.

Na nedolžnih otročičev dan sta prišla v spremstvu sorodnikov in botrov v škofijsko palačo. Veselje jima je igralo na mladostnih licih.

Prejela sta najprej iz rok svojega župnika sv. krst. Potem je služil sam Presvitli sv. mašo; obhajal je novokrščenca, a po sv. maši ju je birmoval.

Po končani slovesnosti je odložil Andrija Marija svoja mašna oblačila, stopil mej navzoče in prekrasno nagovoril nova kristijana. Poslušajoč njegov govor, kateri je prišel iz srca, sem si mislil: tako je govoril naš nezaboravni Slomšek. Mej drugim jima

je rekel: „Veselita se, rečem vama, radujta se, ker danes je za vaju najlepši dan v življenju." In gotovo! Ali ne, prijazni čitatelj? Bog daj, da bi še mnogokrat s takó čistim srcem združila se z gospodom življenja!

*Župnik Karlo Miklavčič.*

**Iz Prijedora.** Naznanilo hvaležne krščanske občine. Vsem spoštovanim pripomočnikom, čitateljem-bralcem „Zg. Danice" in vsem dobrotnikom nove cerkve sv. Jožefa naznanjamo, da se bode tretjo nedeljo po sv. Trijeh Kraljih, kojo nedeljo se tukaj svetkuje praznik sv. nazaretske Družine, opravila v svetišču sv. Družine tukaj molitvena ura rožnivenška in svečana sv. maša za vse žive in umrle, dopisovalce, čitatelje bralce, podpiratelje „Zgodnje Danice" in vse žive in umrle dobrotnike in dobrotnice te naše velepotrebne cerkve Blagovolite v duhu se udeležiti zgoraj omenjeno nedeljo od 9.—11. ure dopoldne sv. pobožnosti in svečane službe Božje v novi cerkvi sv. Jožefa, na altarju sv. nazaretske družine. Rimo katolički župni urad sv. Josipa u Prijedoru dne 14. I. 1900.

*Fr. Ante Babić, župnik i dekan.*

*Br. Alfonzij Marija, cerke. starešina.*

## I. Bratovske zadeve

### molitvenega apostoljstva.

Nameni za mesec december 1899.

(Spis potrdili in blagoslovili sv. Oče.)

#### a) Glavni namen

*Napredek po kršćanstvu.*

Pri uhodu v veliko new yorško luko v Severni Ameriki se dviga nad 21 metrov visokim stebrom še dvakrat višji kip svobode, — dar, kateri je poklonila Francija Združenim državam. Sedaj je kot svetilni stolp ladijam, ki pribajajo sem iz vsega sveta, ponoči je baklja, katero drži ta podoba v desnici, in venec, kateri se ji ovija okoli glave, električno razsvetljena, tako da se vidi daleč na okrog.

Kakor ta bliščeča velikanska postava stoji silni „napredek" današnjega časa na vseh poljih človeškega življenja pred pragom novega stoletja. Luč, ki obseva ta kip, je luč kršćanstva. Kajti le kršćanstvu se moramo zahvaliti, da smo dosegli tako čudovito velike uspehe. Moderna nevera tega sicer ne uvida, kakor tudi ameriški kip svobode drugim sicer daje svetlobo, a sam ničesar ne vidi; pač pa trdi nevera v jedno mer, da je kršćanstvo napredku sovražno. To je pa le jedna izmed premnogih lažij, katere je iznašla zloba, da bi ponižala pri ljudstvu vero ter jo osmešila. Kršćanstvo in cerkev nista nikdar ovirala pravega napredka, pač sta ga pa skušala pospeševati že od nekdanj z vsemi sredstvi.

1. Kršćanstvo je pospeševalo duševni človeški napredek človeštva. Sv. pismo ne primerja prihoda Odrešenikovega zaman s solčnim vzhodom po dolgi noči: „Vam, ki se bojite mojega imena," pravi prerok Malahija (4. 2.) „vzhaja solnce pravičnosti." Kakor razprši solnce temo in meglo, tako je razgnal on s svojo nebeško modrostjo in s svojimi nauki temo zmotnjav in nevednosti, v kateri

\*) Polno dušo Vam, svojemu četrtemu Rimljanu, vračam Vaša blaga voščila. Najsrečnejše in najveseleje Vam novo leto: sveto leto v Rimu!

so blodili glede najvažnejših resnic vsi ljudje v paganskem starem veku. Pač je bilo tudi med pagani učenjakov, ki so s svojimi izrednimi duševnimi darovi spoznali, da živi jeden Bog, da je človeška duša duhovna in neumljiva, da nas čaka po smrti povračilo za dobra in slaba dela; toda ti so bili izjeme in njihovo spoznanje je bilo bolj slutnja nego vednost in koristilo ni drugim ljudem prav nič. Platon, najplemenitejši izmed paganskih modrijanov, je zapisal nad svojo učilnico te besede: „Le kdor je študiral geometrijo, je tu dobrodošel!“ Potemtakem ni bila njegova filozofija lastnina vseh ljudi; umrl je, in po njegovi smrti so položili tudi njegove nauke ž njim vred v grob in nad njegovim grobom so rasle smrtne cvetke najgrše nasladnosti in razuzdanosti v katero so naši njegovi učenci.

Sedaj pa se prikaže Krist, in koliko izobilje resnice se je razlilo po svetu! V njegovih naukah ni nobenega dvoma, nobenega omahovanja in negotovosti. On ne pozna nobenih skrivnih nauk; nad njegovo učilnico je zapisano: „Pridite vsi k meni!“ Vsem, ki so dobre volje, stoji odprto svetišče resnice. On poučuje vse človeštvo o njegovem izvoru in namenu, o sedanjem in posmrtnem življenju, o njegovih pravicah in dolžnostih o časnosti in večnosti, in sicer ne le samo onih, ki so ga osebno poslušali, temveč tudi vse nastopne redove. Kajti pred svojo smrtjo je položil zaklad resnice, kojega je donesel iz nebes, v roke sv. Cerkve ter ji zapovedal, naj nadaljuje njegovo delo vse čase. Cerkev je to naročilo tudi v resnici vselej vestno izvrševala; poslala ni le po vseh deželah svojih blagovestnikov, da ponesó med nevernike veselo oznanilo, temveč ona je gojila in pospeševala znanost. Iz njenega naročja je izšla šola. Tiste čase, ko ni mislil še noben državnik na poučevanje mladine, ko se ni hotel še nibče posvetiti temu poslu, takrat je ustanavljala ona župne, samostanske in stolne šole, kamor niso imeli dostopa samo otroci bogatašev, temveč vsakdo. Tudi vseučilišča so delo cerkve; še dandanes nosijo nekatere visoke šole ki so sedaj ognjišča nevere in cerkvi sovražnega mišljenja, na svojih grbih podobe, ki spominjajo na katoliški izvor. Najvažnejše iznajdbe so izumili verni katoličani, dostikrat duhovniki in menihi. Ako je povzdignila cerkev včasih svoj svareči glas glede znanosti, storila je to le zato, da jo obvaruje krivih potov in napačnih zaključkov. Kajti ona ve prav dobro, da ni vse napredek, kar se tako imenuje. Marsikdo hodi dolgo, a ne pride naprej, ker hodi v krogu ali pa zablodi. Taka je tudi usoda znanosti, ako se loči od Boga ter vspehe svojega raziskovanja perablja v to, da kuje orožje proti krščanstvu.

(Konec prihodnjic.)

#### b) Posebni nameni:

19.) **Sv. Kanut, kralj.** Da bi vladarji vestno čuvali pravice katoliške cerkve. Napredek katoliške vere po protestantskih deželah

20.) **Sv. Fabijan in Sebastijan.** Stanovitnost v izpovedovanju katoliške vere. Vašni izpiti.

21.) **Sv. Agneza.** Nedolžnost pri mladini. Prvoobhajanci in prvoizpovedanci. Odstranitev starih nasprotstev.

22.) **Sv. Vincencij.** Spreobrnitev krivovercev. Mladeniška društva. Misijonski zavodi.

23.) **Marijina zaroka.** Svetost zakonskega stanu. Zabranitev nesrečnih zakonov. Družbe sv. Jožefa.

24.) **Sv. Timotej.** Preosnova šolstva v cerkvenem smislu. Duhovniki in obhajanci. Vzgojevalci mladine.

25.) **Spreobrnjenje sv. Pavla.** Mir med narodi. Dušno pastirstvo v jetnišnicah in bolnicah. Ugonobljenje skrivnih družeb. N.

## Raznoterosti.

**Rešitev po svetinji.** Pred nekaterimi leti je v neki vasi na Ogrskem deček J. Benedikovič vzel nabasani samokres svojega očeta in šel z njim na cesto, da bi se igral. Tu zagleda svojo součenko Anico. Pomeri igrajoč se nanjo, izproži, in brez dvoma bi bila padla deklica mrtva na tla, da ji ni rešila življenja svetinja Matere božje, ki jo je nosila na vratu. Krogla je zašla v svetinjico in obtičala.

M. K.

## Listek.

**Strossmayer, najstarejši biskup katoliške cerkve.** List iz Istre nam poroča, da je veliki naš vladika najstarejši biskup katoliške cerkve razun sv. otca papeža Leona XIII., koji je že slavil svojo škofovsko 50 letnico. Glavo našega biskupa obsevajo sami jubileji: 60letnica mašništva, 80letnice življenja in sedaj še 50letnica biskupovanja. Strossmayer torej nastavlja biskup katoliške cerkve! — Da, najstarejši v letih in delih, a najmlajši po dnju, po srci in po zanosu za „vjeru i domovinu.“ Ali mu niso ti jubileji že na tem svetu plača od Boga za to, kar je vrli vladika storil za hrvatski narod? — Te lepe besede piše o velikem moži v Zagrebu izhajajoči „Obzor“ 13. t. m. — „Danica“ ponavlja: da to je res plača že na tem svetu in pristavlja še mladini v pouk sv. Duha izustilo: „Starost je častitljiv venec, ki se doseže po potu pravice.“ (Preg. 16, 31.)

## Pojasnilo:

Mi smo zadnjič vsled pomanjkanja časa vsem listom priložili nove poštne nakaznice; pojasnjujemo torej, da za one gg. naročnike, kateri so naročnino poravnali, priložene nakaznice niso nikakega pomena.

## Upravništvo.